

Shavuot: Understanding & Appreciating

WIT Yom Iyun

ל"ג בעומר תשע"א

1. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תצג סעיף א  
 נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג לעומר, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא; אבל לארס ולקדש, שפיר דמי, ונשואין נמי, מי שקפץ וכנס אין עונשין אותו. *הגה: מיהו מל"ג בעומר ואילך הכל שרי (אבודרהם כ"י ומנהגים).*

2. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תצג סעיף ב  
 \* נוהגים שלא להסתפר עד ל"ג לעומר, שאומרים שאז פסקו מלמות ... *הגה: ... כיום ל"ג ומרבים בו קצת שמחה ואין אומרים בו תחנון (מהרי"ל ומנהגים) ...*

3. שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן רלג  
 ... ולפי דאיי' במדרש שמיום שכלה החררה שהוציאו ממצרי' הלכו ג' ימים בלא לחם ואח"כ ירד המן א"כ הי' הורדת המן ביום ל"ג בעומר וראוי' לעשות לזה זכר טוב ...

**Rabbi Moses Sofer** was born in Frankfurt am Main, Germany, in 1762, and died in Pressburg, Moravia, in 1839. In 1806 he became the rabbi of Pressburg and he was recognized as the outstanding halachic authority of his generation. His commentaries on the Torah, the Talmud, and the Shulchan Aruch, as well as his sermons and particularly his responsa, are classic works. His descendants served as rabbis in Hungary, Austria, and Poland.

4. בין פסח לשבועות: דף שי"ד הגה ח

(ח) כן נאמר בזהר ח"ג, דף רצא ע"ב: למדנו, באותו יום שר"ש רצה להסתלק מן העולם, והיה מסדר דבריו, ונאספו החברים אצל ר"ש והיו לפניו ר' אלעזר בנו ור' אבא ושאר החברים וכו', אמר ר"ש הנה עתה שעת רצון היא, ואני רוצה לבא בלי בושא לעולם הבא. והנה דברים קדושים שלא גיליתי עד עתה אני רוצה לגלות לפני השכינה, שלא יאמרו שבחסרון נסתלקתי מן העולם ועד עתה היו נסתרים בלבי, כדי ליכנס בהם לעולם הבא. וכך אני מסדר אותכם. רבי אבא יכתוב ור' אלעזר ילמוד כפה ושאר החברים ידובבו בלבם, וכו'. אחר שגילה לתלמידיו את אדרא זוטא, נאמר שם: אמר רבי אבא לא גמר המאור הקדוש לומר חיים עד שנשתככו דבריו, ואני כתבתי וחשבתי לכתוב עוד, ולא שמעתי, ולא הרימותי ראשי כי האור היה גדול ולא הייתי יכול להסתכל. בתוך כך נודעתי, שמעתי קול הקורא ואומר אורך ימים ושנות חיים אח"כ שמעתי קול אחר חיים שאל ממך. כל אותו היום לא נפסק האש מן הבית, ולא היה מי שיגיע אליו, כי לא יכלו מחמת שהאור והאש היו מסבבים אותו, כל אותו היום נפלתי על הארץ וגעתי. אחר שהלכה האש ראיתי את המאור הקדוש, קדש הקדשים שנסתלק מן העולם, שנתעטף ושובב על ימינו ופניו צוחקת וכו'.

5. תלמוד בבלי מסכת יבמות דף סב עמוד ב  
 דתניא, רבי יהושע אומר: נשא אדם אשה בילדותו – ישא אשה בזקנותו, היו לו בנים בילדותו – יהיו לו בנים בזקנותו, שנא': +קהלת י"א+ בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ירך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים; ר"ע אומר: למד תורה בילדותו – ילמוד תורה בזקנותו, היו לו תלמידים בילדותו – יהיו לו תלמידים בזקנותו, שנא': בבקר זרע את זרעך וגו'.

אמרו: שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא, מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, והיה העולם שמם, עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבדרום, ושנאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע, והם הם העמידו תורה אותה שעה. תנא: כולם מתו מפסח ועד עצרת. אמר רב חמא בר אבא, ואיתימא ר' חייא בר אבין: כולם מתו מיתה רעה. מאי היא? א"ר נתמן: אסכרה.

#### 6. פרי חדש סימן תצ"ג סעיף ב

... לשמחה על חמשת התלמידים שהוסיף רבי עקיבא ביום זה ולא מתו ...

#### 7. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף סב עמוד ב

... ר"ע רעיא דבן כלבא שבוע הוה, חזיתיה ברתיא דהוה צניע ומעלי, אמרה ליה: אי מקדשנא לך אזלת לבי רב? אמר לה: אין. איקדשא ליה בצניעה ושדרתיה. שמע אבוה אפקה מביתיה, אדרה הנאה מנכסיה.

#### 8. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן הוספה ב לנוסחא א פרק ח

... אמרו בן מ' שנה היה ורועה של בן כלבא שבוע היה. ראתהו בתו שהיה צנוע מכל רועי של בית אביה אמרה ראוי זה שיהא מורה הוראה בישר'. ותיקרא תורה על שמו הלכה ונתקדשה לו בצניעה. כיון שגדלה באו עליה כל גדולים ועשירים ולא היתה מתקדשת להם. אמר לה אביה מפני מה אי את מתקדשת. עמד אביה אימן כל גדולי הדור. אמ' לה התנשאי לכל מי שתרצה. אמרה לו מתקדשת אני לעקיבא רועך כיון שאמרה כך הוציאה מביתו והורידה הנאה מנכסיו.

#### 9. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן הוספה ב לנוסחא א פרק ח

הלכה וישבה אצל אמו של ר' עקיבא והיתה שכרת לחברותיה. חצי שכרה אוכלת ושותה וחצי שכרה משגרת לר' עקיבא שהיה למד תורה מפי ר' אליעזר ור' יהושע והיה חגר אחד בשכוניתה שהיה מבזה ומביישה בדברים. אמ' ראו שוטה זו שכפרה בכבוד בית אביה. הלכה ונתקדשה לאחד שאין פחות בעולם כמותו ולא עוד אלא שמשלכת שחוק על עצמה ואומרת תורה הוא למד.

#### 10. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף סב עמוד ב

אזיל יתיב תרי סרי שנין כבי רב.

#### 11. תלמוד בבלי מסכת כתובות דף סב עמוד ב

אזיל יתיב תרי סרי שנין כבי רב. כי אתא, אייתי בהדיה תרי סרי אלפי תלמידי. שמעיה להווא סבא דקאמר לה: עד כמה קא מדברת אלמנות חיים? אמרה ליה: אי לדידי ציית, יתיב תרי סרי שני אחריני. אמר: ברשות קא עבידנא, הדר אזיל ויתיב תרי סרי שני אחריני כבי רב. כי אתא, אייתי בהדיה עשרין וארבעה אלפי תלמידי. שמעה דביתהו הות קא נפקא לאפיה, אמרו לה שיבכתא: שאילי מאני לבוש ואיכסאי, אמרה להו: +משלי י"ב+ יודע צדיק נפש בהמתו. כי מטיא לגביה, נפלה על אפה קא מנשקא ליה לכרעיה, הו קא מדחפי לה שמעיה, אמר להו: שבקוה, שלי ושלכם שלה הוא.

#### 12. מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן הוספה ב לנוסחא א פרק ח

א. לאחר כמה שנים בא ר' עקיבא עד שהוא למד כל התורה כולה ובאין לפניו כ"ד אלפים זוגים

תלמידים ובא בראשם כגבריאל בראש קדושים כיון שראה אותו חיגר באותו כבוד אמ' תמיה אני אם נושא אותך ר' עקיבא אמרה לו שוטה מי שהוא דומה למלאכי השרת כופר בעניה בת עשירים שהיא נשכרת לחברותיה ומשגרת לו לבית רבו כשיצאת לקראתו היתה לובשת סמרטוטין אמרו לה חברותיה שאלו לך כלים נאים ולבשי וצאי לקראתו. אמרה להן יודע צדיק נפש בהמתו נפלה על רגליו והיתה מנשקתו והיו תלמידין מטפחין לה בניזפה אמ' להן הניחו לה שהתורה שלי ושלכם שלה היא.

ב. נכנס ר' עקיבא לבני ברק והיה מלמד תורה ברבים מתוך הדחק שמע בן כלבא שבוע שנכנס אדם גדול לבני ברק אמ' אלך לפניו ואתיר את נדרי. הלך ועמד לפניו ואמר ר' בת היתה לי ונשאת לרועה אחד שאינו מכיר בדברי תורה כלום. והוצאתיה מתוך ביתי והדרתיה הנאה מנכסאי, ועכשיו צר לי עליה ורצוני שתתיר את נדרי. א"ל אילו הייתה יודע שהוא למד פרק אחד כלום הדרתה מנכסיך. א"ל ר' אילו למד ברכה אחת לא הידריתיה. א"ל אני הוא עקיבא חתנך נתן לו סימן מיוחד עמד ונפל על פניו וחבקו ונשקו. ואמ' אשריך בתי שאהבת צדיק כזה ונחלת העה"ז והעה"ב וקרא עליה המקרא הזה שקר החן והכל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל. מיד נתן לו לר' עקיבא כל נכסיו:

### 13. בן יהודע: מסכת כתובות דף סב: ד"ה אמרה ליה

שם אמרה ליה אי מקדשנא לך אולת לבי רב. ו"ל אם היא נפשה אוותה להנשא לבעל שהוא תלמיד חכם הא כמה חכמים היו באותו הדור שהם ודאי שלמים כיראת שמים וצנועים, ותוכל להנשא לאחד מהם ברשות אביה, ולמה בחרה ליקח עם הארץ על מנת שילמוד תורה ויהיה תלמיד חכם, וגם שהוא דבר שלא מרעת אביה, הא ודאי מי שהוא כבר שלם בחכמה ויראת שמים עדיף טפי. ונ"ל בס"ד כי היתה אשה משכלת וחכמנית, ויודעת שהאשה פטורה מתלמוד תורה, ורק יהיה לה חלק בעסק התורה מחמת בעלה, אך אמרה זה החלק המגיע לה מבעלה הוא בתורת צדקה ואינו מן הדין, לכן בחרה באדם שהוא עדיין לא גמיר כלל, ורק על ידה יהיה גמיר וחכם, דעתה יהיה לה חלק וחכמת בעסק התורה שלו מצד הדין. ושוב ראינו קרוב לזה בספר עיון יעקב ז"ל:

**Chacham Yosef Chaim** (1 September 1832 – 30 August 1909) was a leading *Hakham* (Sephardic Rabbi), authority on Jewish law (Halakha) and Master Kabbalist. He is best known as author of the work on Halakha Ben Ish Chai ("Son of Man (who) Lives"), by which title he is also known.

### 14. מסכת אבות פרק א

טו שְׁמַאי אוֹמֵר, עֲשֵׂה תוֹרַתְךָ קְבֵעַ. אֲמֹר מְעַט וַעֲשֵׂה הַרְבֵּה, וְהָיִי מְקַבֵּל אֶת כָּל הָאָדָם בְּסִכְרַ פְּנִים יְפוֹת:

Shammai says: Make your Torah a fixed practice; say little and do much; and receive everyone with a cheerful countenance.

### 15. רוח חיים: פרק א' משנה ט"ז

עשה תורתך קבע. כי כל מה שהאדם יגע להשיג הון הוא לצורך אחרים. וכמו שאמר הכתוב [תהלים מ"ט, י"א] "ועזבו לאחרים חילם". וכמו שאמר [ב"ב י"א, א'] מונבו המלך אבותי גנזו לאחרים, אבל מה שהאדם יגע בתורה הוא רק לעצמו. וזהו שאמר עשה "תורתך", כי היא שלך, ומהנכון לך לעשותה קבע. או יאמר עשה תורתך קבע. כמאמר חכמינו זכרונם לברכה [עבודה זרה י"ט, א'] על פסוק "ובתורתו יהגה" [תהלים א', ב'] משעמל בה נעשית תורתו, עם כל זה חוזר עליה והפוך בה, ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים למאה ואחת [חגיגה ט', ב'] ועשה אותה קבע.

16. תהלים פרק קיט

(צב) לולי תורתך שעשעי אז אבדתי בעניי:

92. Were not Your Torah my occupation, then I would have perished in my affliction.

17. מצודת דוד תהלים פרק קיט פסוק צב

(צב) לולי תורתך שעשועי – אם לא היתה עסק תורתך משמח אותי אז הייתי נאבד בעבור רוב עניי וכאומר הלא התורה מתשת כח ואיך תוסיף אומץ אל הנלכד בחבלי עוני דבר שאין הטבע יורה עליו אלא ע"כ דבר מלך שלטון על הטבע והנהגת העולם:

18. Responsa from Holocaust: Rav Ephraim Oshry zt'l #41

19. תהלים פרק יט

(ח) תורת יקוק תמימה משיבת נפש עדות יקוק נאמנה מחכימת פתי:

8. The law of the Lord is perfect, restoring the soul; the testimony of the Lord is faithful, making the simple one wise.

20. מצודת ציון תהלים פרק יט פסוק ח

(ח) משיבת – ענין הנחה והשקטה כמו למשיב נפש (רות ד'):

21. דברים פרק כו פסוק טז

היום הזה יקוק אלהיך מצוך לעשות את החקים האלה ואת המשפטים ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך:

16. This day, the Lord, your God, is commanding you to fulfill these statutes and ordinances, and you will observe and fulfill them with all your heart and with all your soul.

22. רש"י דברים פרק כו

(טז) היום הזה ה' אלהיך מצוך – בכל יום יהיו צעניך חדשים, כאלו זו ציוס נלטוית עליהם:

Risking One's Life to Study Torah or to Pray

(A)

Question:

ON 13 ELUL 5702—August 26, 1942—THE Germans issued an edict forbidding the Jews of the ghetto to gather in synagogues or in study halls. Many of the broken-hearted residents, their bodies bent and wracked from long days of slave labor, would forget some of their suffering when they assembled in the synagogues at fixed hours for the study of Torah. Listening to the encouraging words of the rabbis, who were enduring the same tortured labor, instilled in them a drop of hope in the Holy One of Jewry. Who would ultimately avenge the shedding of His servants' blood.

(B)

Despite the German decree, I taught in the beis handrash known as Abba Yechezkel's *Kloiz* in Slobodka. When the Germans turned this house of study into a prison, I moved my group into the Halvozas Hanneis *Kloiz*, then into the synagogue in Gopinovitch's house on Virena Street, and then into the Chayim Shafir Synagogue on Vorena Street next to the *Eshel Hama'aral*. I devoted my time to daily lectures I gave to the Tiferes Barchudim (the educational network we had for youngsters in the ghetto). In each of these synagogues, I tried to strengthen the crushed spirits of our people. I made every effort to teach that just as one must bless G-d for the good that He gives us, so must one bless G-d for the evil that He unleashes upon us. Instead of yielding to despair, we must wait for G-d's assistance, for G-d is good to those who seek Him out and wait for Him.

(C)

The Germans, plotting treachery after treachery, were aware that this well of hope and comfort inside the synagogues gave many Jews courage and strength to withstand their tribulations. It was no surprise then when the Germans issued a decree

with the coming of daylight we would be replaced by the day shift laborers. Our hopes were dashed when we were not allowed to return to the ghetto, and we were forced instead to work through the following day as well. Those who did not have strength suffered horribly cruel beatings at the hands of the Germans. We were kept working throughout the day into the following night, without one moment's rest. As the day progressed and the labor did not stop, many Jews fell to the ground unconscious, despite the German taskmasters' harsh beatings to keep them working.

Of course, the ceaseless labor and the beatings made it impossible to fast that Tisha B'Av. Thus, when the Germans gave out bits of bread with the black soup called *jinke*, I made sure everyone ate without regard for the fast day. I was then asked if one was obligated to say the Nachlein prayer when they recited the Birchas Hamazon blessings after the meal.

Response:

SINCE MOST OF THE COOKS AGREE THAT Nachlein should be said whenever a meal is eaten on Tisha B'Av, I ruled that the slave laborers should say Nachlein when they recited the blessings after they had finished eating.

(D) forbidding public prayer and Torah study under the punishment of death.

(E) Reb Nafroli Weintraub, the gabbai of the Gaginovitch Shul—may G-d avenge him—asked me whether Torah law obligated him to risk his life to pray with his daily minyan and compelled him to risk his life for Torah study?

(F) **Response:** I DID NOT HAVE THE HEART TO RULE THAT EVERY Jewish man should risk his life in order to study Torah or pray with a minyan. There were few with the purity of thought that could raise them to the level of a Daniel and his comrades, Chananya, Mishael, and Azarya, all of whom risked their lives to sanctify G-d even when they were not bound to.

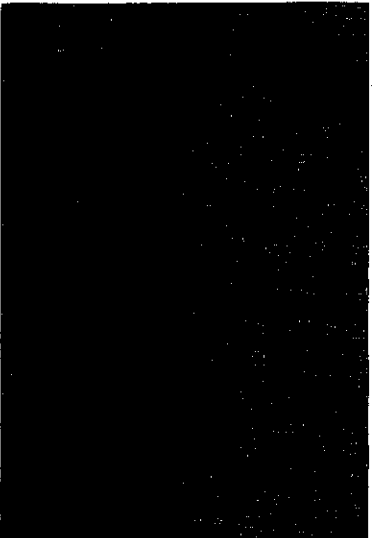
(G) On the other hand, how could I forbid anyone to risk his life? All Jews possess holy souls originating at the highest level above and, according to halacha, each individual must probe the degree of their personal love and awe of G-d to determine their level of service to G-d and their consequent right or duty to make sacrifices. Beyond any doubt, the Master of Justice and mercy guides each person to act with sensitivity.

(H) In fact, the sacred children of the Irving G-d acted as they had always done: They continued to study Torah and pray with their fellow Jews, even under the risk to their lives.

(I) Even on Rosh Hashanah of 5703—September 12 and 13, 1942—the Jews did not fear that the Germans would hear the powerful blasts of their shofar during prayer. Not only did the Jews gather in the many houses of prayer set up for the holiday, but, in the ghetto hospital, doctors who had assimilated almost completely in the local culture also defied the German decree and risked their lives in order to pray publicly.

(5) I, too, despite the decrees, continued to hold regular daily classes in public. When the students at Tiferes Bachurim repaired Mr. Singer's building on 8 Kalko Street, they built a hideaway with electricity. Upon completion of the job, they even held a dedication ceremony.

(K) Our Torah study and prayers apparently found favor in the eyes of G-d and we were privileged to survive the enemy.



*Abba Yodanis's Kibitz, where Rabbi Olitz organized his Tiferes Bachurim shulchan. It was used as a prison for ghetto Jews after the infamous "Black Day" Aktion.*